

• Zjistěte názory žáků na rasovou otázku.

Obr. 4/5. Označení jednotlivých ras barvami je velmi přibližné – nebo jste snad už někdy potkali skutečně bílého bělocha?

Kromě oblastí, ve kterých převažují příslušníci jedné rasy, existují rozlehlé oblasti, ve kterých došlo ke smíšení různých ras. Nejvíce míšenců žije v Americe, v saharské oblasti Afriky, v Indii a v jihovýchodní Asii.

Národy

Vedle rasových skupin, které jsou pevně dány biologickými znaky, lze lidstvo rozdělit i do skupin s odlišnou kulturou (národy, náboženství). Příslušnost k takovým skupinám je volnější a dokonce se může během života měnit.

Národ je společenství lidí žijících na určitém území, které vzniklo společným historickým vývojem. Vyznačuje se stejným stupněm společenského a hospodářského rozvoje a stejným jazykem.

Evropané spojují pojem *národ* hlavně s jazykem, v jiných částech světa je pro příslušnost k národu důležitější sdílení společného území a přijetí společných idejí. Tak např. americký národ zahrnuje všechny občany USA bez ohledu na jejich jazyk, náboženské vyznání nebo rasu. Příslušnost lidí k národu se pak projevuje především jejich kladným vztahem k ostatním členům národa a hrdostí na jejich úspěchy (např. ve vědě nebo ve sportu).

Vytváření národů je postupný proces. Moderní český národ vznikl podobně jako další evropské národy v průběhu 19. století, kdy začal uplatňovat vlastní politický program zaměřený na vytvoření nezávislého národního státu. V některých částech Afriky nebo Oceánie ještě není proces vzniku národů dokončen a základní jednotkou zůstávají rodová společenství – **kmeny**.

Je velmi obtížné zjistit, kolik národů na světě žije (jejich počet se někdy odhaduje až na 3 000).

• Zopakujte s žáky základní kategorie míšenců (mulati, mestici atd.).

Tab. 5. Nejrozšířenější jazyky světa.

mluvčí:	rodilí	další	celkem	(v milionech)
čínština	1 212	178	1 390	
angličtina	341	167	508	
hindština	366	121	487	
španělština	358	59	417	
arabština	220	?	?	
ruština	167	110	277	
bengálština	207	4	211	
portugalština	176	15	191	
indonéština	30	140	170	
němčina	100	28	128	
japonština	125	1	126	

Jazyky

Jedním z hlavních znaků národa je **jazyk**. Jazyky se podle příbuznosti seskupují do několika desítek **jazykových rodin**. Jazykovou rodinu tvoří jazyky, které se postupně vytvořily z jednoho společného základu, i když si už nejsou navzájem srozumitelné. Příkladem je indoevropská jazyková rodina, do které patří i čeština.

Ve světě se používá několik tisíc různých jazyků. Některými z nich hovoří jen nepatrný počet lidí. Nejvíce lidí (téměř 1,4 miliardy) mluví čínsky. Úlohu mezinárodního dorozumivacího prostředku dnes hraje angličtina.

• Zopakujte učivo zeměpisu světadílů – kde se mluví anglicky, španělsky, německy, arabsky atd.

• „Rodilí mluvčí“ se naučili daný jazyk od rodičů (do kategorie „další mluvčí“ nejsou započítáni všichni, kteří se daný jazyk naučili, ale pouze ti, kteří jej každodenně používají).

- Základní charakteristiky světových náboženství jsou uvedeny v učebnici Zeměpis 3. Žáci byli s uvedenou problematikou seznámeni i v občanské výchově.
- Odlišujte pojmy „bez vyznání“ (člověk nehlásící se k žádnému náboženství) a „ateista“ (člověk s jiným světovým názorem odmítající náboženství).

Obyvatelstvo a hospodářství

- Poznají žáci muže v bílém?

Náboženství

Dalším znakem výrazně ovlivňujícím myšlení a chování lidí je jejich **náboženství**. Různá náboženství se odlišují nejen v základních filozofických představách o uspořádání světa, ale i mnoha „praktických“ věcech, jako je výživa, vzdělání nebo práce a odpočinek. Nejvíce lidí se hlásí ke **křesťanství**, které převažuje v Evropě, Americe, Austrálii, střední a jižní Africe. Druhým nejrozšířenějším náboženstvím je **islám** (muslimské náboženství), který má své vyznavače především v jihozápadní a jihovýchodní Asii a v severní Africe. Asie je rovněž oblastí rozšíření tří dalších významných náboženství: **buddhismu**, **hinduismu** a **judaismu**. Část lidí se k žádnému náboženství nehlásí, jsou **bez vyznání**.

Rasové, národnostní, jazykové nebo náboženské rozdíly mezi lidmi jsou příčinou řady konfliktů. Neodůvodněná nedůvěra k cizímu nebo odlišnému se někdy projevuje **rasismem** (představa o nadřazenosti některých lidských ras nad ostatními) nebo **nacionalismem** (snaha o zvýhodňování vlastního národa na úkor jiných). Obě hnutí nerespektují rovnost práv všech lidí a ohrožují demokracii. Různé diktátorské režimy často národnostní, rasovou nebo náboženskou nenávisť přímo podněcují.

Zapamatujte si...

Rozlišují se tři základní lidské rasy: bílá, žlutá a černá. ● Národy vznikají postupným vývojem a většinou je spojuje jazyk, území, historie a společné ideje. ● Nejrozšířenější jazyk je čínština, mezinárodním dorozumívacím prostředkem je angličtina. ● Nejrozšířenější náboženství jsou křesťanství, islám, buddhismus a hinduismus.

Otázky a úkoly...

- (1) Vyhledejte v atlase území, na kterých došlo ke smíšení základních lidských ras. Zopakujte si, jak se míšencům jednotlivých ras říká.
- (2) Jak se liší význam slova „národ“ v Česku a v USA?
- (3) Které jazyky mají nejvíce rodilých mluvčích? Které z nich používá nejvíce lidí vedle vlastního mateřského jazyka jako druhý jazyk?
- (4) Najděte v denním tisku nebo na internetu zprávy o projevech rasismu nebo nacionalismu v soudobém světě. Kterých oblastí světa se nalezené zprávy týkají?

Kde žijeme

Lidská sídla

Velká města vznikají různými způsoby. Některá se vyvíjejí po staletí z malých středisek, jiná vděčí za svůj rozvoj výhodné poloze nebo politickým rozhodnutím. Jsou i velkoměsta, která vznikla díky dobrému nápadu, který do nich přilákal turisty. Americké Las Vegas ve státě Nevada bylo dlouho nezajímavou stanicí na cestě přes vyprahlou Mohavskou poušť. Na počátku 20. století mělo pouze 800 obyvatel. Rychle se začalo rozvíjet až po roce 1930, kdy byly ve městě povoleny hazardní hry. Stalo se také vyhledávaným místem pro „sňatkové a rozvodové turisty“ (uzavření sňatku i dosažení rozvodu je zde velmi jednoduché). Z provinčního městečka se stalo během několika let vyhledávané centrum zábavního průmyslu. Dnes je plné heren, kasin, barů a zábavních podniků, které poskytují obživu téměř dvěma milionům lidí.

Obr. 6. Křesťanské náboženství vyznávají lidé různých ras.

Narozdíl od ostatních náboženství je judaismus vázaný na židovský národ a je jedním z hlavních znaků národní příslušnosti.

Obr. 7. Původní obyvatelé Austrálie patří k černé rase.